

აქონომიკური თეორიის თანაგეგმაროვანი პროგრამები

პროგრამულ-აქონომიკური ინტერესები და ინტეგრაციული პროცესები

ანზორ აბრალავა
ემდ, სტუ სრული პროფესორი
ქეთევან ღარიბაშვილი
სტუ დოქტორანტი

საქართველო ორი დიდი კონტინენტის - ევროპისა და აზიის შესაყარზე მდებარეობს, რაც საუკუნეების განმავლობაში საუკეთესო პირობებს ქმნიდა საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებისათვის. ამიტომ საერთაშორისო ვაჭრობას ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. აღნიშნული სახის ურთიერთობები წარმოადგენდნენ არა მარტო განსხვავებულ კულტურათა და რელიგიათა მშვიდობიანი თანაარსებობის საუკეთესო გამოხატულებას, არამედ ვაჭრობა ხელს უწყობდა საქართველოს ეკონომიკურ აღმავლობას, სახელმწიფოებრიობის გამყარებას, ეხმარებოდა სხვა სახელმწიფოებს საქართველოს კულტურა, ხალხი და ყოფა ღრმად და საფუძვლიანად გაეცნოთ და შეესწავლათ.

საქართველოს სავაჭრო ეკონომიკურ ურთიერთობას დიდი ხნის ისტორია აქვს. დაწყებული ბრინჯაოს ხანიდან კავკასიის საშუალებით ხდებოდა კავშირები აღმოსავლურ სამყაროსთან და ევროპის ტერიტორიაზე მცხოვრებ მოსახლეობას შორის. ჩვენი წელთაღრიცხვის დასაწყისში საქართველოზე გადიოდა სავაჭრო გზა, რომელიც ინდოეთს ხმელთაშუა ზღვის ქვეყნებთან აკავშირებდა. რაც შეეხება ისტორიულად ჩვენთვის ყველაზე მნიშვნელოვან “აბრეშუმის გზას” რომელიც მოიხსენიება, როგორც ტრანსკონტინენტური საქარავნო გზა, იგი ჩინეთს შავი და ხმელთაშუა ზღვების სანაპიროებთან აკავშირებდა. აღსანიშნავია, რომ “აბრეშუმის გზამ” ხელი

შეუწყო აღმოსავლეთ დასავლეთ რეგიონების დაახლოებას, მათ შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური და კულტურული კავშირების გამყარებას.

შავი ზღვის ქვეყნებსა და კავკასიას გააჩნია უნიკალური სტრატეგიული ადგილი და მათგან სწრაფად შეიძლება მოხვედრა ახლო აღმოსავლეთის, კასპიის აუზისა და ჩრდილოეთ ერაყ-ირანის ტერიტორიაზე, ასევე იგი ასრულებს უნიკალურ სატრანზიტო ფუნქციას, რომელიც თურქმენულს, აზერბაიჯანულსა და ყაზახურ გაზთან და ნავთობთანაა დაკავშირებული.¹

XX საუკუნეშიც საქართველოს გეოპოლიტიკური მდებარეობა გამოყენებული იყო, როგორც განსაკუთრებული სატრანზიტო სავაჭრო კვანძი, კავკასიის ცენტრი, დამაკავშირებელი რგოლი ევროპასა და აზიას შორის.

ყოველივე ზემო აღნიშნულიდან გამომდინარე, სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო საქართველოს ეძლევა შანსი აქტიურად ჩაერთოს მსოფლიო ინტეგრაციულ პროცესებში. ამიტომაც დღეისათვის სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება უმნიშვნელოვანესი პირობაა ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარებისთვის. დღევანდელი მსოფლიო გლობალიზაციის, ეკონომიკური კარგახსნილობის პირობებში ჩვენი სატრანზიტო პოტენციალის სრულად ათვისება, საქართველოს მოუტანს უმნიშვნელოვანეს პოლიტიკურ ეკონომიკურ სარგებელს.

თანამედროვე განვითარების მაღალი ტემპებიდან და გლობალური პროცესებიდან გამომდინარე, დღეისათვის სამხრეთ კავკასია ახალი გამოწვევების წინაშე დგას, რომელსაც ევროპის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გადაწყვეტა ჰქვია. ცალსახაა, რომ აზერბაიჯანი თავისი ენერგორესურსების მარაგით და საქართველო სატრანზიტო პოტენციალით, ერთ-ერთ გადამწყვეტ თუ არა მნიშვნელოვან როლს, ითამაშებს ახალი გეოეკონომიკური სივრცის განსაზღვრაში.

შეზღუდული ბუნებრივი რესურსებისა და ენერგიის გამოყენებაზე მზარდი მოთხოვნის პირობებში, სასიცოცხლოდ მნიშვნე-

1 საქართველოს რკინიგზა, პრობლემები და პერსპექტივები, 2008 წ.

ლოვანია ქვეყნის და ზოგადად ევროპის ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. ამ თვალსაზრისით, საერთაშორისო არენაზე მიმდინარე პროცესებში საქართველოს თავისი გამოკვეთილი როლი აქვს, რასაც ქვეყნის ტერიტორიაზე მნიშვნელოვანი ენერგეტიკული, სატრანსპორტო და სატრანზიტო მაგისტრალების არსებობა ადასტურებს. ბაქო-სუფსისა, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენები და ბაქო თბილისი-ერზრუმის გაზსადენი უკვე არსებული სტრატეგიული პროექტებია. საქართველო პრიორიტეტს ანიჭებს სამხრეთის ენერგეტიკული დერეფნის ფარგლებში ახალი პროექტების განხორციელებას. ასევე, აღსანიშნავია საქართველო-თურქეთის ელექტროგადამცემი ხაზების სისტემის ინტეგრირების მეშვეობით საქართველოს ერთიან ევროპულ სისტემაში ჩართვა.

მნიშვნელოვანი პროექტებია: „ნაბუქო“, აზერბაიჯანი-საქართველო-რუმინეთის ურთიერთდამაკავშირებელი კვანძი (AGRI), ბაქო-თბილისი-ყარსის რკინიგზა და სხვა. საქართველოს ასევე აქვს პარტნიორული ურთიერთობები სომხეთთან, კერძოდ ტვირთებისა და სასურსათო პროდუქტების განხრით. ასევე აღსანიშნავია საქართველო, როგორც მნიშვნელოვანი სატრანზიტო-გამტარი ფუნქციის მატარებელი. მიუხედავად მრავალი პოზიტიური მიმართულებისა, სამხრეთ კავკასიის რეგიონს აქვს პოტენციური განვითარების უფრო მაღალი ტემპი აილოს და რაც მნიშვნელოვანია შექმნას ერთიანი სოციალურ-ეკონომიკური ნესრიგი.

რეგიონის ქვეყნების მონაწილეობა რეგიონალური თუ მსოფლიო მნიშვნელობის მეგა-პროექტებში, უპირველესად, წარმოადგენს ქვეყნების პოლიტიკური თუ ეკონომიკური უსაფრთხოების უმთავრეს გარანტს.

კავკასიის სატრანზიტო კორიდორი ერთ-ერთი ასეთ წყაროდ განიხილება. საბოლოო ჯამში, ყოველივე ამით გრძელვადიან პერსპექტივაში საქართველოსთვის შეიქმნება პოლიტიკური, ეკონომიკური სტაბილურობის დამატებითი გარანტიები და ხელს შეუწყობს ნაბუქოს პროექტის განხორციელებას. ჯერ კიდევ 1996 წელს ყაზახეთიდან დაიწყო “შევრონის” ნავთობის რკინიგზით ტრანსპორტირება აზერბაიჯანისა და საქართველოს ბათუმის

პორტის გავლით ევროპაში. ეს არის პერიოდი, როდესაც დაიწყო მოქმედება ევროპა-კავკასია-აზიის სატრანსპორტო დერეფანმა.

სატრანსპორტო დერეფანმა ორი მსხვილი რეგიონული ნავთობ-სადენის ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი და სამხრეთ კავკასიური გაზსადენის (შაჰ-დენიზი) გამო შეიძინა განსაკუთრებული მნიშვნელობა. ორივე ობიექტი მნიშვნელოვანია არა მარტო საქართველოს სატრანსპორტო პოტენციალის გაზრდის მიზნით, არამედ რეგიონული ინტეგრაციის გაუმჯობესების მხრივაც. ენერგეტიკული დერეფნის განვითარება, ეს არის საქართველო-აზერბაიჯანი-თურქეთის გრძელვადიანი სტრატეგიული თანამშრომლობის მთავარი ამოცანა.

სამხრეთ-კავკასიური გაზსადენი (ბაქო-თბილისი-ერზერუმი) წარმოადგენს ბუნებრივი აირის სატრანსპორტო მილსადენს შაჰ-დენიზის გაზის ბაქნის აზერბაიჯანის სექტორიდან საქართველოს გავლით თურქეთში ტრანსპორტირებისთვის.

ნავთობსადენი ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი არის მილსადენი კასპიის ზღვის ნავთობის თურქულ პორტ ჯეიჰანამდე ტრანსპორტირებისთვის, რომელიც ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზეა განლაგებული.

გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით აღნიშნული ნავთობსადენის მშენებლობის მთავარი მიზანი მდგომარეობდა აზერბაიჯანიდან მსოფლიო ბაზრებზე ნავთობის ტრანსპორტირების, რუსეთისაგან დამოუკიდებელი მარშრუტის შექმნაში.

ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის ამოქმედება საშუალებას იძლევა უფრო აქტიურად იქნეს ათვისებული კასპიის ზღვის აუზის რესურსები.

ნაბუქოს გაზსადენი წარმოადგენს ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირების მარშრუტს თურქმენეთიდან ავსტრიაში. გაზსადენის საშუალებით შესაძლებელი გახდება ენერგორესურსების ექსპორტი ევროპაში, კასპიის ზღვისა და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებიდან.¹

ნაბუქოს პროექტი ითვალისწინებს დასავლეთისთვის წელიწადში 31 მილიარდი კუბური მეტრი აირის გაზსადენის მშენებლობას და აირის საქართველოს, აზერბაიჯანის, თურქეთის, რუმინეთის,

ბულგარეთის გავლით მიწოდებას. ნაბუქოს პროექტის კველვისა და მომზადების სამუშაოები ჯერ კიდევ 2002 წელს დაიწყო.

2011 წლის დასაწყისში ევროკომიის თავჯდომარემ განახორციელა ოფიციალური ვიზიტები აზერბაიჯანსა და თურქმენეთში. აღნიშნული ვიზიტების შედეგად ხელი მოეწერა დოკუმენტს, რომელიც ხელს შეუწყობს „სამხრეთ-დერეფნის“ რეალიზაციას.

საქართველოსთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ ხსენებული პროექტის განხორციელებით, გაიზრდება ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე გამავალი ბუნებრივი აირის მოცულობა, კიდევ უფრო ამალდება სატრანზიტო პოტენციალი და ხელს შეუწყობს სახელმწიფოს ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფას. სამხრეთის ბუნებრივი აირის დერეფანში შემავალ ერთ-ერთ პროექტს წარმოადგენს აზერბაიჯანი-საქართველო-რუმინეთის ურთიერთდამაკავშირებელი კვანძი. AGRI-ის პროექტი არის პირველი პროექტი, რომელიც უზრუნველყოფს კასპიის რეგიონის ენერგორესურსების პირდაპირ მიწოდებას ევროპისთვის შავი ზღვის გავლით. პროექტი ითვალისწინებს საქართველოში, შავ ზღვაზე გაზის გამათხევადებელი ტერმინალისა და რუმინეთში რეგაზიფიკაციის ტერმინალების მშენებლობას.

რეგიონის ქვეყნების მონაწილეობა რეგიონალური თუ მსოფლიო მნიშვნელობის მეგა-პროექტებში, უპირველესად, წარმოადგენს ქვეყნების პოლიტიკური თუ ეკონომიკური უსაფრთხოების უმთავრეს გარანტს. გარდა აღნიშნულისა, პროექტებში მონაწილეობა ფისკალური თვალსაზრისითაც მომგებიანია.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს რკინიგზა პრობლემები და პერსპექტივები 2008 წ;
2. www.nabucco-pipeline.com;
3. საქართველოს რკინიგზის ვებ-გვერდი- www.railway.ge;
4. საქართველოს ნავთობისა და გაზის კოორპორაციის ვებ-გვერდი www.gogc.ge.